

2399

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

16/12 1929

Larsson, Enoch 1929.

Svar på ULMA:s fråga. 19
om Rödbröd.

24 Bl. 4c

Dalarna

Transtrandson

2399

L.L.

Exc. S.B.

I Frägelistan Nr 19. Nödbröd.Dalarna.I. Inledande frågor.Transtrand.

Det dialektord som brukats för att sammanfatta alla detaljord under begreppet nödär, är 1929, vad vi kunnat finna; trälär, hårdär, man ödl.: är har hört någon gammal tala om att hä äre va ä värepä missvärt, då året var det nära på missvärt, då så blev kunde den skörden, fastän den var mycket dålig, tröskas. Äter har man hört sägas, män äre dæ fer, äll dæ ätt, lä projsä fläjr gänger, ss hä vart ä rekket missvärt, men året derförut, eller året derpå, då förfräs det flera gånger, så det året blev det riktigt missvärt. Om goda är sades det, ä gött år.

Om det byades eller sockenvis inom Transtrand funnits några gemensamma sädesmagasin, der säd under goda år hoppsamlades i reserv för kommande missvärtår, har då åtminstone i Dalens

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

DAL.

Frgl. 19

24
 numera Hårsjansby icke varit, borde ha varit något
 sådant i socknen, har dock icke hört något derom.
 Men i norra Lirra, vid en nu förfallen och del-
 vis nerrivengård, Bökholsbäck kallad och
 nära intill landvägen på dess östra sida, har
 det tillts för något år sedan ställt ett hus, som
 sakte mig, va äj ris, varit en kya, den
 borde ha varit att reservera säd uti, för något
 vist ändamål. Att den ställt der på nära grän-
 sän emellan Lirra och Transtrand, borde icke
 ha skett på en slump, utan på en orsak.

Tillhet, eller vilka ord i vår dialekt som an-
 vänts för att uttrycka brist på spannmål, har
 väl varit, de e säslöjs, däm e ütta sä, ä
fins ingo sä på när håll osv, vi är sädestås,
 dem är utan säd, det finnes ingen säd på nära
 håll nu. Om det i vårt språk använts någon
 egenartad benämning på nåt bröd, tillrett av vael

3

slag som hålst, har vi, så vitt vi minns, icke hört. Det bröd som bakats av rent kornmjöl kallas kornbrä, kornbröd. Hadde man litet med mjöl att baka utav, och inga utsikter att erhålla något mer, sådes det, vi få bland ut, vi få lov att blanda ut det lilla mjöl förrådet vi har, då vi ska bakka, vi skall baka, me hännäe, med vad det än är, i späuta, och på så sätt utbygga vårt lilla mjölföråd^{rom} vi har. Ä vär bra te a, lite mjäl te bartjin, brämussen, päron, rovon ängv-a halmnjäle, det vore bra att för var gång hava lite mjäl uti barkmjålet, brödmassan, (iständles) potatisen, rovorra, agv- och halmnjålet, för var gång vi måste baka. Utom de här ovan uppräknade utbyggserogaten i bröd, torde nog uti något enstaka fall annat också användts. Om det var endast under missväxtår som brödmjålet utbyggades, kan vi icke bestämt säga, men det

4

måst troliga är, att det var nästan regel att jämt vid bakning av vändasbrä, vardagsbröd blandt iå nöran, blanda uti det något, detta förhållande ägde nog rum, åtminstone i de mindre ekonomiskt sitserade hemmen och der familjemedlemmarna vara många.

Någon bestämd eller exakt tid kan vi icke uppgiva, då begagnande av bark i bröd eller till bröd som meniskaföda upphörde i vår kommun eller trakt. Har sett att en officiel man som under slutet av 1830, då bodde på Johannisholm i Vänjans socken, säger att nödbröd ^{för bark} begagnades över hela socknen, med undantag av Kari Anders i Kyrtbjörn och Thor Per Persson i Hättbo. Samme man säger och att "1838 om sommaren tror jag är det sista, då till nödbrod begagnades bark och benmjöl m.m." Detta gäller Vänjan det. Känner mig böjd att reservera mig emot ^{fatt} övern angivna tid och är skulle

5

vare det sista i Vänjan, då bark i bennmjöl be-
 gnades i bröd. Vad Transtrand beträffar är jag näs-
 tan fullt viss på att barkbröd, om än icke så
 allmänt, dock i någon famelj beagnades bark-
 mjöl i bröd, både under 1840-50 talet, själv har
 jag under en mältid, och det för resten, den enda
 gång jag ätit barkbröd, och det på 1860 talet. Närma-
 re, ej heller bestämdare kan vi uppgiva tiden för,
 då bark i brödet icke mera förekom på vår trakt.
 De ord som i vårt språk brukas för att beteckna
 brist på foder för kreaturen är; förlöjs, hjälsöjs,
utta häj, ve a ingen mäjt a ställ-me, foder-
lös, hålös, utan hä, vi har ingenting ~~mer~~ att giva
 kreaturen mer. Är det så att man ser och vet
 att man har för litet med strä-foder, för den tid
 som kreaturen skall utfodras, då heter det, ve ska
ta ståt, vi skall taga något dertill, då blir nöfoder
 även hjälpfoder, men är man utan strä-foder, då

→ Ordb.:
 taga återåt.

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

Frel. 19

DAL.

6

blin det uteslutande nödfoder. Förut har det nog varit mera allmänt och behöfligt att varje sommar försä sig med hjälpfoder, även om foderskörden varit något så när god. Bönderna har jämförelsevis haft mera kreatur, både av storbeskap, getter och får, för än nu, beroende bland annat på, att förr skulle det tillvärkas i hemmen det som man skulle äta, kläda och sko sig med, nu köpes nästan allt detta.

Om någons kreatur var utsultna, sadis det, kuor e så i halsvällt, så därn kamm int ständ sa, därn e som ä bäjnrangel, korna är så i hjälhungrad, så de kamm icke stå, de äro som benrangel. ä smäliv, smäkreaturen, dem e kälklöjpen, ä döj int stända, uta därn lägg se, är utan här och ull, och duger icke att stå, utan de lägger sig. Då hästen blev mager och der till gammal fick han heta kamp-skarre. Vad som på sommaren, synnerligast sensommaren och

→ Ordb.:
skarre m.

→ Ordb.:
svälte
ihjäl

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

Frgl. 19

DAL.

Ordb.:
kalk-löpen

7
 lösten togs som hjälpfoder var, Löjje, musse, som
 va grängn i, även Löjjesmusse, löv skogs-
mässe som var ljung uti, fjällmossa, (renlav) som
 icke var något ljung uti, även plockades sådana massa
 på en del myrmark och kallades då för mismusse.
 På försommaren togs bark av tall, rönn och asp,
tallbark, rängn-ä aspbark, då måste all
 sorts bark togas, ty då på vassommaren Löjje
träa, och då skulle bärtjnn läjjes. Träden savades
 och då skulle barken togas. Vill även nu, medan vi
 befinna oss på barkens område, nämna om att bark
 togs, åtminstone somliga väror, för andra ändamål än
 till kreatursfoder. Det togs björkbark och bark av fina
 unga grenar och av sk. grävvide (Salix glauca) vi kallar det,
hillster, ^{höjst} har och det kallas gräpil, barken av dessa träd
 beagnades då man barkade hudar. En del fint
 ljung kunde någon ta under sommaren för hästens
 räknring, ungtallar togs på senhösten och ^{över} efter

Löjje
 → Ordb.
 bark

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson, 1929, TRANSTRAND

Frgl. 19

DAL.

8 under vintern, det var getternas nattfoder, och kallades dels för gråg a gjetten och bär a gjetten. berr, och något att gnaga på för getterna, eller smälom då var fåren även medräknad. Åbästgödel, det brukades varje vinter till utfodring a kuum, åt korerna.

11. Bark. Vi har icke hört ^{om} att annan bark än av tall, användts till meniskaföda, men det hindrar icke utan att även annan bark försökts. ty nöden har ingen lag. Den bark som användes åt kreaturen var, tall, könn och asp, aspbarken var huvudsakligast för hästar, ty de blevo härslätt, av dem då deremot fåren vart kälk löjpin utäörn, eller föll av fåren utav aspbark.

Barken tozo, som ovan saktis på vårsommaren, då sävin, kåa, saven, kädan av bersträden kom ut och bertsa av björkarna flöt, denna var sötaktig och därför begärlig, synerligast för barn, brukade därför stappa saviga björkar, toz dermed och livet av björken.

Ordb.
gråg n.

Ordb.
bark

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

2
 Då någon reste till skogs för att taga bark, sådes det,
 om det var flera, däm a får a risä i läjps bark.
 dem har varit till skogs för att taga bark. (vill inom
 parentes här påpeka att vi här i Sörvisjön säger, gå
a risä, då vi går till skogen, i Transtrand säger
 dem, a bärjä, i Lima tror jag dem säger, a sköjarn)
 Att taga barken av träden, sådes de läjps bärstjrn
La trööm, till att taga barken av träden.

Ytterbarken vid nedre ändan av tallen, kallas
 ämsom grovbark och karttbark, den inre
 a sar bärstjrn, den togs ike vad vi tror.

III. Barkens insamling och behandling.

Den tallbark som togs för att användas och
 beredas till mjöl, kallades ämsom glä-bark eller
blarkbark. Det gula lösa som liksom blad hån-
 ger på denna bark, kallades av de gamla för rävel.
 Barken kallar vi för både, funu-bark a tollbark.
 Om barktagare från flera gårdar följdes åt till

Ordb.:
ris n.

Ordb.:
glä-bark

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

DAL. Frgl. 19

Ordb.:
rävel n.

10 Skogen, se te läjps bark, för att taga bark, veta
 vi icke, avundjukan var troligen Luffinnandes även
 i barkbrödets falk. Barken togs der det var mest
 gott om | lång och någorlunda kvistren och icke allt | brödb.;
 för grov glad-toll, | blank-toll. Huru mycket | glad-toll
 barkmjöl som erhålls av ett ordinarie träd och
 huru många träd som behöfve fällas för ett
 någorlunda lagom stort hushåll, har vi ingenting
 hört om. Då trädet var nerfälld, vilket skedde
 med yla, var det att kvista av kvistarna ända
 upp i toppen runt omkring trädet, sedan blev det
 att med ylan hugga omkring, eller med kniven
 skära omkring så långt ner på trädet som den
 blanka barken räckte, ä så göra en ny sådan ring
 circa 4-5 fot längre upp och så mellan dessa ringar
 med kniven göra ett långsnitt ovor på trädet, der
 man skulle med barkstje-tjön, berite | läjptä | brödb.;
bartjön, börja flä utav barken, | att översätta | flöpa utav

11 ordet bark-stje-tja, det kan jag icke, torde vara närmast "barkkytte". Det var emellertid av trä-
 åtminstone ~~den~~ ^{den} förfärdigad av en kvist eller av en annan litet jämn krakig, särskilt i ena ändan, träkäpp, den täljdes å innersidan jämn i själva svängen och till ändan dordet blev liksom väst, denna sida skulle under bark-
 avtagningen vara mot trädet, därför måste den vara lite böjd, den sida som var mot barken var täljd ⁱⁿ avrundad, med detta enkla redskap
 avfläddes den ena barken efter den andra, ända tills man hann till trädets topp, då det blev att giva sig på ett annat träd och låta det undergå samma behandling, så undan för undan, ända tills man fät behovet fullt. Den avtagna barken av tall rullades icke, åtminstone icke alltid, utan lades, viktes, i hop och om det icke var, så långt hjämt, så långt hemmat, bars den i majsam

ordb.:
bark-skyttja

124 bärmes, till gården och upphängdes till torkning i
 salen, var det för långt hem då gjorde man
bärkhäsja på stället i skogen så den fick torka
dä, så den fick torka der, så den blev lättare
 att forsla hem. De träd som man tagit bark
 av, kallades bärkläjpör, man tag av dem till
 byggnadskimmer, om man då behövde sådant, och
 till ved, men största delen, eller mängden av dessa
 träd tror vi nog fick ruttna bort. Skur man,
 sedan barken fraktats hem till gården, förfor med
 den del, som skulle beredas till meniskoföda, är
 nog för oss ganska dunkelt, utom det som är kvar
 i minnet av vad far berättade, sedan barken torkats
 på häsior och i salen, tog man bort allt det lösa,
ravel som var utampat på barken, så blev det väl att
 både genom vatten och asklut dra, lättje, ur
 honom den starka och beska smaken, sedan den
 undergått denna utlakning kallade den bärklästja.

Ordb.:
 bark-löje

Ordb.:
 läcke o.
 ?

Landsm. Upps. 2399
 E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

DAL. Fgl. 19

13

= urlakad bark, vidare var det braligen att jäter
 torka honom, men då i tröstuggen, basstugan,
 varefter det blev att sönderkrassa honom små, för
 att kunna mala den till mjöl, denna sönderkras-
 ning skeddle nog på trösklogen och med slagan. (Vill
 icke förneka, uten medger att jag i fråga om denna
 barkens sista behandling, möjligen i allt icke råkat det rätta).
 Deremot, angående den tallbark som bereddles till
släjtje-mjöl åt kreaturen, vet jag säkert besked,
 ty jag var delvis med. Den togs av träden likasom
 den övriga, upphängdes och torkades i solen, rovlades,
 söndertröskades med slagan på logen, kunde och
 behövdes i bland även torkas i basstuga, för att bättre
 kunna malas. Detta mjöl begagnades åt kreaturen
 till släjtje, slike, blandat med salt, kunde även
 blandas i kalvarnars utfodring. För användandet
 av barkmjöl till nämnda behov, fortgick bark-
 tagning långt efter sedan barken upphört som

Landsm. Upps. 2399
 E. Larsson. 1929. TRANSTFAND

obs.

14

menneiskoföda, även på vår ort, så att på nästkommande hela 1860 talet togs det fallbart. De sista åren av 60 talet blev avverkningsrätt i skogen, inom Transtrand såld, och dermed blev på sätt för barktagning, dock kunde enstaka fall förekomma även sedan, ty gamla vanor äro hårda att utrota. Om de större kreaturen fick någon fallbart omalen, tror vi icke, giltan, gilletna torde väl få någon ramba, annars fick ju de gnaga av den själva av de buskar de fick.

Om IV. har jag ingenting att medela, det är okänt. Även om punktet V har vi ingenting tillförlitligt att skriva, emär vi icke smakat sidant ^{bröd} mer än en gång och det på 1860 talets mitt, mins bara att det såg mörkt ut och smakade tost och beskt, kommer så dertill att de gamla från barkbrödets dagar har gömts undan, så det icke är någon för oss att fråga, derutav vår ohunnighet, om våra i mängd och mycket, och under fattigdom arbetande förfäder.

15

VI. Vad som vore att säga under denna punkt, har vi förut i Frägel. N:o 16 utförligt behandlat, vill ~~ni~~ minnas, och hänvisan därför dit.

Under VII. har vi icke något annat att säga, än att soppa av vattnet i vilket färsk fisk kokats, brukades, det kallades fesk-sö, och även av vattnet i vilket man kokat färsk, men saltad, sill, det kallades sill-sö, bägge dessa soppor avgjordes med horn-mjåls-ärvra, avredning av hornmjål. Ekorrar äts och åtminstone av somliga, om de torkades och användes sisom eller i stället för bröd, hänna vi icke.

För oss nutid människor är det icke så gott att fatta och förstå, hur våra förfäder kunnat falla på den tanken att försöka och tillaga mat ~~utan~~ utom saker både ur växteriket och djurriket, som ^{vi} nu på inga villkor vill säga i vår mun. När jag tänker på detta, rinner ett ordparåk för mig: Fattidomen bjödes till att försöka mycket.

Ordb.:
fisk-sid

Ordb.:
sill-sid
-ä-röra?

16

Skjöl av tallbark användes åt kreaturen, derom
 har skrivits här ovan, men det brukades och att
 av de torkade barkarna avbruta stycken och
 giva dem sådana de voro, åt kreaturen som
 utfyllnad av stråfodret, den var av küorn, kotva
 begärlig, har det sagts oss. Bark av rangn, ränn
 lags, som ränn i allmenhet icke är så grovt,
 blev det icke så stora bakplatr, utan det
 var att låta denna bark, vä i döllör, vara
 ihop rullad, och på så sätt fick torka, (av denna
 bark gjordes lag, räng-barks-lag, vill minnas
 att mor rev sönder den så uppbötta barken
 och gav den åt kreaturen, även kvistarna
 med både bark och löv på, tagas och gjordes
 lag utan, som kreaturen fick, de drekka,
 till dricka och även att äta, ~~lite~~ både löv
 och kvist. Detta löv med kvistarna, jämte löv
 och kvist av sälja, selg (*Salix kapria*) kallades

Ordb.:
lag m.

17

med det gemensamma namnet, fe-gälöje, för
gott löv, till skillnad från björklöv, som ansågs
sämre, detta löv hälsjades i skogen och togs i
gen på vinterföre, däreft det icke var insvid någon
fäbod eller skopstätt der man hadde lada.

När man på vårvintern och våren hadde
gjort slutfädet under sommaren taga, hjälps-
och nödfodret, och även haln och sträfodret var
knäpt och för många även slut, var det att giva
sig i väg till skogen, å bröt ris, å ta lävi,
och bryta kvist av björk, bjärkris, av korn,
rangris och av selg, säliris, vilka två sistnämnda
och kallades göris, lävi, lav av granar togs
å söjörn å gittörn, åt fåren och getterna, detta
skulle man på våren vara ute tidigt om morg-
narna och både taga, och på hälke draga, då det var
stare, skäri, så den bar att gå, annars var det
att begagna skidor, stjä. Sedan snön smält bort

→ Ordb.
ris n.

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND.

Fogl. 19

DAL.

18

var det att derjämte taga massa, så nog var det
 arbete, tråkigt och bekymmersamt.

IX Andra nödfoderamen.

Såsom nöd- och hjälpfoder togs även fall-
 och granbushor åt får å getten, även granburr-
 kvist åt nätkreatur. Någon enskilda samlade
falllöv på hösten, men vi tror icke att det var
 för vana och ej så allmänt, men både vanligt
 och allmänt var det att repa löv, måst av sälz
sälilöjv, detta jämte töjpmussi, renlar,
 agnar, ungner, sönderhackat fårne, fräken
 jämte häst-dindja, hästjvel blandades
 ihop, te ej sörpa, till sörpa och gavs åt
 nätkreaturen, jämte lite tillsats av salt. Korva
 tyckte bra om detta. Denna anrättning var icke
 alenast nödfoder, utan begagnades som hjälpfoder
 varje vinter och det allmänt. När det var foder
 brist, så på våren så det blivit borfläcker, släpptes

Ordb.
 Sörpa f.

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

DAL.

Frgl. 19

19

småkreaturen ut, och man tog dem med sig till skogs, högg ner nå lävogrån, någon grön med lav på, samt getter i för fick äta av, eller jagg ² ann ne nör glä toll, (hogg man) ner någon blank tall, som dem fekk gräo, fick gräsa barken av. Baln eller trä som man hadde i sängarna, sängfore, stillades upp åt kreaturen, då span på vävarna blev fölös, foderlös. At stæstar gavs aspbark och ljung som nöd och hjälpsader, på väven sedert kälerr gatt ur åkrarna, brukades att gräva upp kvickrot, tvätta dem och givas åt hästern. Balmtak har vi icke hört talas om i Transtrand, men näver och jordtak.

X. Minnen från nödar.

På blad 4. kom jag att anföra något som en officiell man skrivit, denne man, blev den 1 Januari 1843 utnämnd till Länsmän i Lima och Transtrand, som då och ända

Ordb.:
glä a.

Ordb.:
kvicka f.
(kvickrot)

Landsm. Upps. 2399

E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

20

Till den 1 Maj 1867 hörde samman i kyrkligt hänseende, men några längre hadde gemensam lönsman. Denne man blev en verksam och inom Lima, synnerligast, men även i Transtrand ansedd och betrodd man, var och under en följd av år Riksdagsman för Näs å Nalungs domsaga, i andra hemmaren. Hans namn var Erik Dalsén.

Vi anföra under citation brattstycken. "Under den svåra missväxten i Pastor Nicolaus Reuterhusius tid blev nöden så stor, att folkket gick ut till Norrland, så att 58 bestäder voro tomma och många hemmasvarande kunde icke bruka sin jord i brist på utsäde." (Ovannämnde pastor tillträdde Lima pastorat 1699.) Säg^{de} samma man. Vidare, "Efter missväxtären kom blåsotta, som rödbeten de kallades, varav dogo 66 och mer än hälften så många av svält. Från 1696 till 1710 voro så många svåra missväxtår, och som vanligt efter sådana, svåra rådot-sjukdomar." "Under 1740 talet var häruppe ävenledes många missväxtår. 1740 mellan den 20 och 21 Augusti var

21

ett förskräckligt äskväder med starkt regn, som bestod
 kvornar och borrar, sedan kom stark förka, säden blev
 ej mogen och det var ett ganska svårt år. 1741 blev en svårtid;
 kreaturen försnäckade av foderbrist, många övergav
 sina hemman, några dogo av hunger. Nordamvädet var
 rådande nästan hela året om. Under 1740 talet om-
 nämnes första gången att folkket fått kronoundättning
 till utsäde, som det fick betala med arbete, genom
 att göra körvägen till landväg från Lima till Timmer-
 gårdar ^{vid Borsvallen} i snil ovanom Transtrands kyrka. Nödhjälps-
 arbete är således ingen ny uppfinning. Vidare skri-
 ver nämnda man. Sedan den tiden har varit
 många svåra missväxtar, men nöden har aldrig
 varit så stor som förut, ty Kongl. Majt och kronan
 har lemnat undättning till utsäde. 1819 var en
 svår missväxt i Dalarne, icke nog att säden frös,
 krästen blev så våt, att både tralmjoder och hä blev
 fördersade av våta, varefter följde en svår foderbrist

22

för bestapen". Hörde en gammal man, född 1804,
 död på hösten 1901, under samspårak med honom,
 omtala, att på hösten 1812 hördes ingen träsksla-
 gas ljud, utöver hela Västerdalarna, förrän man
 kom till Gagnef, slutpunkten för både öster- och
 västerdalarna, norrifrån räknat. I det skrytsom-
 ma talet över sin stycka, har vi mer än en gång
 hört sägas: du e lätt som havren 1812, du är
 lätt som havren 1812. Fortsätter att citera litet
 mera. "1815 blev mindre skörd i hela landet, så
 att spannmålen om våren 1816 var mycket dyra.

I Mars 1816 betaltes 16 riksdaler för havretunnan i Filepstad.
 På 1820 talet voro flera goda sädesår, så att en tunna havre
 såldes för 2 riksdaler à 24 skilling à 3 riksd. i Westmanland-
 städerna. 1830 talet kom sedan med flera svaga år och
 ett svårt missväxtår 1837." Detta missväxtår var dock icke,
 vad Lima och Transtrand beträffar, det sista, om än
 missväxt drabbade samtliga platser inom dessa

ordb.:
 lätt a.

23

socknar något olika. För ompalade att han på sommaren 1856 hadde en äker besätt med tvåradigt korn, han fick sade han 16 snesar, med 9 hävar eller bond, i ordår snäjsen, vardera snesen, och vid tröskningen erhöll han en fjärding ^{efter} ~~en~~ var snes, strid och ren säd, således 2 tunnor, vilket han ansåg vara utomordentligt bra, och dock är detta är angivet som ett härt är, således något olika på olika ställen, beroende på, att den ena gången går frosten förbi, en annan gång tar han. Till citera; några angivna nödar och förhållanden till: "1856, 1860-62-63-64 och 1865 voro fräst-är, under vilka Linna och Transtrand erhöåla 12,000 Kr. som icke voro amorterade, då 1866 och 1867 äro svåra missväxter inträffade. Linna måste då ängo söka undsättnings lån och erhöåll 11,000 Kr. under gemensam ansvarighet, och 2,000 Kr. uten betalnings skyldighet emot arbete, som medlades på byvägen väster om älven." Transtrand som sambörde med Linna fick sin

Landsm. Upps. 2399
E. Larsson. 1929. TRANSTRAND

24

andel av både det ena och andra. Har hört Transtrand
 berömt talat om detta vägarbete. Minns livligt att
 vi, jämte andra fattiga familjer fick hungra
 mycket under 1860 talets hårda år, så att om icke
 barmhärtiga husmödrar av de bättre lottade, och
 som till följd av sina ^{många} kreatur hadde någon mat
 att giva oss fattiga barn, då vi mist ut på tiggarens
 hårda stig, mat även med sig hem till mor & far.
 Om det även nu på vår ort är frostår, märker
 man det icke, ty det fins, det man behöver och mera
 till. Nöd lider somliga eller någon under alla tider,
 beroende på olika orsaker. Lidan är världen.

Lucia dagen 1929 Enoch Larsson

"Kvickroten kallar vi för kvikku och gräset av densamma för
kvikku-gras = gräs. Hästgödsel kallar vi ömsom häst-dret och
häst-dindja Ur brev d. 24 mars 1930.